

En lealös finansminister

Som fastighetsdirektör tycker man si och som finansminister så. Även en krönikör kan tröttna på sådant.

Förmögenhetsskatt är ett aktuellt ämne som bidrar till övergången av politikerförakt. Förr hörde skatt på egendom till staters främsta inkomstkällor. Från statsfinansiell synpunkt är problemet med förmögenhetsskatt att själva egendomsinnehavet inte genererar mycket till kapitalflöde. Skattekapaciteten är begränsad till egendomens värde och när den så småningom helt konfiskerats finns inte längre något att beskatta.

Kronika

Därför förfogade inte stater över särskilt stora resurser förr. Det blev bättre då penningekonomin, lönearbetet och den ekonomiska tillväxten slog igenom på 1800-talet. Då växte en flödande rik skattebas fram. Inkomstskatten istället för förmögenhetsskatten blev staters främsta inkomstkälla. Av denna skattebasernas Särimer har staterna skurit åt sig ständigt växande delar medan förmögenhetsskatten reducerats till en rätt obetydlig inkomstkälla. Vissa stater har rentav avskaffat den.

Rättvisa genom skatt

I Sverige däremot har förmögenhetsskatten tilldelats rollen av stort och viktigt rättvisainstrument. Rättvisa är att en person som arbetat flitigt, levit sparsamt och trots hård beskattning lyckats samla ihop en förmögenhet överstigande 900 000 kronor, tvingas avstå en del av denna surt förvärvade egendom till staten i form av förmögenhetsskatt varje år.

Rättvisan anses dessutom stärkas av att den andel som ska betalas i skatt ökar ju större den hopsamlade förmögenheten är. Höjden av rättvisa är det att förmögenhetsskattebasen också omfattar den del av egendomen som staten kommer att göra anspråk på i form av reavinstskatt vid en framtida försäljning.

Skatt på hela borsvärudet

Denna rättvisereform genomfördes förra året. Den gamla regeln att endast 75 procent av A-listenoterade aktiers borsvärde skulle förmögenhetsbeskattas, ersattes då med regeln att skatten ska tas ut på hela borsvärudet. Den gamla, 75-procentiga förmögenhetsskattebasen, infördes för ett drygt 10-tal år eftersom även socialdemokrater på den tiden kommit till uppfattningen att det gav upphov till absurda konsekvenser att beskatta 100 procent av borsvärudet.

Nu sedan 100-procentsregeln återinförts har det visat sig att Kjell-Olof Feldt och andra av

den tidens socialdemokratiska makthavare hade rätt. Konsekvenserna blir absurda när aktier förmögenhetsbeskattas till 100 procent, i varje fall med svenska förmögenhetsskattesatser. Det uppstår pomperiposaeffekter. Det normala kapitalflödet räcker inte för att betala skatten. Till absurditeten bidrar att vissa typer av aktier överhuvudtaget inte förmögenhetsbeskattas. Därför ska förmögenhetsskatten åter utredas.

Höjden av rättvisa är det att förmögenhetsskattebasen också omfattar den del av egendomen som staten kommer att göra anspråk på i form av reavinstskatt.

Eftersom kunskapen om konsekvenserna med 100 procent aktiebeskattning är av rätt färsk datum kan man tycka att detta nya experiment i genren var rätt onödigt. Möjligen är det ett varnande exempel på faran av att göra ministrar av folk vid alltför tidiga år.

Mannen bakom förra årets stora rättvisereform, skatteminister Thomas Östros var ännu bara i de sena tonåren då 75-procentsregeln infördes. Därför kanske han trodde att det var en kvarleva från seklets början då de de rika ägde staten, eller kanske något som införts av regeringen Bildt.

Mot den teorin talar att unge Östros chef, finansminister Erik Åsbrink, var med om att driva genom 75-procentsbeskattningen som statssekreterare i finansdepartementet under Kjell-Olof Feldt. Han borde alltså ha vetat bättre än att återinföra 100-procentsregeln.

Åsbrink tar efter Feldt

Emellertid verkar finansminister Åsbrink ha tagit efter sin föregångare och förre chef i finansdepartementet på ett mycket olyckligt sätt. I likhet med Feldt gör han bevisligen saker mot bättre vetande. Feldt erkände det i sina memoarer. Åsbrink har aldrig erkänt, men på den tiden då han var fastighetsdirektör sa han att det var dumt att återinföra dubbelbeskattning på aktier. När han blev finansminister fick han chansen att göra det som han innan dess ansatt vara rätt, alltså att avskaffa dubbelbeskattningen. Men det har han inte gjort.

Förmodligen är det med Åsbrink och 100-procentsbeskattning av aktier, som med dubbelbeskattningen, det han tycker är rätt är en sak, det han gör som finansminister är en annan. Han börjar framstå som lealös.

AXEL ODELBERG

Camus i sin barndoms Alger

Albert Camus dog ung. Men till skillnad från andra tidigt döda hjältar hade han mer att ge, anser Björn Håkanson apropå en ofullbordad, sista roman.

Redan de första sidorna i Albert Camus postuma roman *Den första människan* överraskar stilistiskt. Här möter vi en författare i full färd med en spännande omorientering av författarskapet. Camus fick ju Nobelpriset 1957 för stramt byggda, existentiellt högoktaniga romaner och noveller, och ett par moralfilosofiska essäer, som försöker formulera en ateistisk etik för en meningslös värld.

Skönlitteratur

Albert Camus
Den första människan
Öv: C G Bjurström
Albert Bonniers förlag, 1997

Camus var en av de yngsta nobelpristagarna någonsin – 44 år – och snart kraxade de litterära korparna att han, tyngd av förväntningarna, hamnat i en produktivitetsskris. Må så vara – uppenbarligen var krisen över i början av januari 1960, då han omkom i en bilolycka. I portföljen fanns ett ofullbordat, handskrivet manuskript som det kom att dröja 34 år innan hans dotter lät publicera. Med ytterligare tre års fördröjning har det nu kommit ut på svenska.

Bred och lustfylld

Och, som sagt, här får vi möta en delvis ny Albert Camus i en självbiografisk roman som övergivit den stilistiska asketismen och satsar på ett brett och lustfyllt berättande. Särskilt i skildringen av barndomsmiljön i 10- och 20-talets Alger släpper han loss en sinnesmåttad minneskonst i la Proust med inslag av ömsint, ibland nästan burlesk humor.

I hemmet, en trång lägenhet i ett av Algers fattigaste kvarter, härskar den barska mormodern enväldigt inte bara över Jacques – Alberts *alter ego* i romanen – och hans äldre bror, utan också över Alberts i det varmaste stumma mor och en döv morbror. En annan författare hade kunnat göra en snyfthistoria av detta eller svärta berättelsen till en bitter uppgörelse med den småskurenhet och moralism som gjorde livet otvivelaktigt för ett sensibelt författarämne.

Så icke Camus. För honom framstår barndomen som en paradisk tid och fattigdomen som en gåva, därför att den medger – eller framtvingar? – en direktare, mer elementär kontakt med tingens, naturen och den egna kroppen än ett liv i rikedom. Och porträttet av modern, en egendomligt passiv, med gränsen till-autistisk kvinna, med ett aktivt ordförord på runt 400

Lustfylld humorist. I det postumt utgivna verket *Den första människan* får läsaren möta en ny Camus.

ord, genomandas av en brinnande, reservationslös kärlek, som får henne att lysa som en ikon.

Vid detta porträtt finns det anledning att dröja. Camus idealiserar i romanen det faktum att den älskade modern lever utanför historien, "i ett vegetativt nu, på sin höjd medveten om vad som händer i familjen men oförmöggen att artikulera en enda egen känsla eller åsikt om samhället omkring sig eller ens sitt eget förflutna.

För att få behålla barndomen, modern och landskapet försökte Camus själv placera sig utanför historien.

Hur kan en samhällsengagerad författare som Camus, under några år på 30-talet kommunist och senare aktivt i den franska motståndsrörelsen, ha en så hög värdering av historielöshet?

Frågan för oss rätt in i författarskapets kärna. Camus gjorde ett omdiskuterat uttalande vid stockholmsbesöket 1957. En algerier frågade varför han inte ville stöja sitt hemland i befrielsekampen mot kolonialmakten Frankrike. Han svarade, att om "er rättvisa" är att kasta bomber i spårvagnarna i Alger, så väljer jag hellre mitt mor än rättvisan.

Den första människan gör det lättare att förstå det uttalandet. Den mor det gäller är en visserligen vid och fransktalande, men maktlös, fattig, obildad och politiskt omedveten kvinna. Hon är knappast arabvänlig, men hon vill inte araberna något ont, hon vill leva sitt liv för sig, det lilla vardagslivet, och göra det i fred. Mer begär hon inte. Och hon uppfattar sig som

algerier; Frankrike är någonting avlägset och abstrakt som hon inte känner lojalitet med.

Det är denna moder, och den sortens små och maktlösa människor i befrielsekriget Alger, som Camus vill försvara – mot "rättvisan", mot den ideologiskt korrekta ståndpunkt som företräddes av majoriteten franska intellektuella med vännen Sartre i spetsen.

Stjärna på fotboll

Men "modern" kan också läsas "min barndom", inte bara barndomens lekar, fotbollsmatcherna (där Camus var stjärna) och pojkestrecken, utan det karga, arketypiskt storlinjiga nordafrikanska landskapet runt Alger, dominerat av stranden, havet, den brännande solen, öken och nattens svindlande himmelsmörker, genomborrat av stjärnornas "glittrande istappar".

För att få behålla barndomen, modern och landskapet försökte Camus själv placera sig utanför historien. Han ville ha kvar ett franskt Algeriet, mot allt politiskt förnuft, och mot alla dem som han kämpat med i motståndsrörelsen för ett fritt, franskt Frankrike.

Det går inte ihop. Hur hade Albert Camus tänkt lösa dilemma? Den roman som nu föreligger kunde kanske ha gett svaret – om den blivit fullbordad. Tredje delen saknas. Och enligt de arbetsanteckningar som utgivaren bifogat skulle denna del ha fört berättelsen fram till den vuxne berättarens samtid. Trogen skulle förhållandet mellan modern, sonen och det algeriska befrielsekriget ha problematiserats genom introduktionen av en algerisk arab, på en gång personlig vän till Jacques och – som medlem av motståndsrörelsen – fiende.

Hade ingen lösning

Men hur skulle en "lösning" ha sett ut? Ingenting i arbetsanteckningarna tyder på att Camus själv visste det vid sitt frånfalle. Och frågan är om han ens eftersträvat en sådan. Begrunda följande två citat ur arbetsboken:

Jacques som dittills känt sig solidarisk med alla offer, erkänner nu att han också är solidarisk med bödlarna. Hans sorg. Definition.

Hans mor är Kristus.

Skulle så försöksvisa formuleringar kunna fungeras om till ett samstämt politiskt ställningstagande? Representerar de inte snarare, i sin mångtydighet och motsägelsefullhet, just den sortens råmaterial som romaner och skönlitteratur, byggs av, till skillnad från politiska traktater?

Nej, det var inte en lösning på dilemmaet Camus ville uppmedla sin roman, utan en sinnlig och konkret formulering av det med komplikationerna i behåll – och inte i förföttingens namn, utan i sanningsens. Hans sanning.

BJÖRN HÅKANSON